

ŠTO JE SOCIOLOGIJA?

ŠTO JE SOCIOLOGIJA?

– **SOCIOLOGIJA** – *lat. socius* – zajednički, saveznički / *grč. logos* – riječ, um, misao, razum, znanost

– JE LI SOCIOLOGIJA ZNANOST?

ZNANOST

grč. episteme; lat. scientia

promatranje svijeta **sustavno**, **metodološki ispravno** i **temeljeno na dokazima** koji su **provjerljivi**, a dobiveni su **istraživanjem**

– **SOCIOLOGIJA** je **znanost o društvenim odnosima**

– proučava **razvoj**, **strukturu** i **funkcioniranje društva**, a usmjerena je na **proučavanje ljudi kao društvenih bića**

– sustavno proučavanje ljudskih društava (*A. Giddens*)

– **SOCIOLOGIJA** – znanost koja **proučava društva** i **načine** na koje ta društva **oblikuju ponašanje**, **vjerovanja** i **identitet ljudi** (*N. Fanuko*)

Nenad Fanuko

SPECIFIČNOSTI SOCIOLOŠKOG IZUČAVANJA

- sociologija **nije kao prirodne znanosti** zbog toga jer **društvo nije stvar i ljudsko ponašanje nije strogo uvjetovano**
- sociologija **istražuje ljudska djelovanja i njihove posljedice** (*ljudsko djelovanje ima neko značenje za onoga koji djeluje*)
- **ljudi su svjesni svoga djelovanja** i sila koje djeluju na njih, pa se mogu ponašati u istim situacijama drukčije
- umjesto **determiniranosti** (*uzrok-posljedica*), u sociologiji se govori o **povezanosti i vjerojatnostima** (*npr. zašto netko postaje delikvent – postoji više uzroka, a ne samo jedan*)
- sociologija je znanost jer u proučavanju **koristi znanstvenu metodu**

ŠTO JE SOCIOLOGIJA?

- znanost koja proučava društva i načine na koje ta društva oblikuju ponašanje, vjerovanja i identitet ljudi

prizor iz filma *The Thin Red Line* (1993) - prizor iz filma koji prikazuje uništenje prirode

ŠTO JE DRUŠTVO?

- društvo je:
 - kolektiv kojem pripadamo (*razred, prijatelji...*)
 - odnosi sa drugim ljudima (*društvenost*)
 - udruge ili udruženja (*Hrvatsko sociološko društvo, Hrvatsko liječničko društvo...*)
 - kolektivni život općenito (*različite kulture – hrvatsko društvo, njemačko društvo...*)
- **DRUŠTVO** – relativno **samostalna, samoobnavljajuća skupina ljudi** koji **žive** na određenom području i **sudjeluju u zajedničkoj kulturi**
- **SOCIOLOŠKO GLEDIŠTE NA DRUŠTVO** – društvo **nije stvar** (*nešto nepromjenjivo i čvrsto*) već **stalan proces** (*stalno se mijenja*)

ŠTO JE DRUŠTVO?

– 2 oblika udruživanja (F. Tönnies):

1. GEMEINSCHAFT (zajednica)

2. GESELLSCHAFT (društvo)

2 razloga ljudskog okupljanja/udruživanja:

- u svrhu **racionalnog** postizanja cilja (osobni interes)
- na temelju **temperamenta** i **osobina** pojedinca

	GEMEINSCHAFT SELO, OBITELJ	GESELLSCHAFT VELEGRAD, TVRTKA
VEZE MEĐU POJEDINCIMA	JAKE (obitelj i prijatelji)	SLABE (kolege, profesionalci)
STUPANJ SOLIDARNOSTI	VISOK (tradicija, vjerovanja i odnosi)	NIZAK (osobni interesi)
OBLIK ZAJEDNICE	ORGANSKA CJELINA Ljudi se osjećaju „kod kuće” – međusobno slični	MEHANIČKA CJELINA međusobno ravnodušni dijelovi – ljudi otuđeni jedni od drugih

SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA

- **SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA** – sociološki **pogled na društvo** (C. W. Mills)
 - promatranje društvenih pojava **iz drukčijeg kuta**
 - mogućnost **izdizanja iznad osobnog**, svakodnevnog iskustva i **sagledavanje** sebe i drugih **iz šireg vidokruga** (iz više perspektiva)
 - način povezivanja osobnih problema s društvenim procesima koji utječu na njih, odnosno **naglašavanje neodvojivosti pojedinca i društva**
- **primjeri:**
 - **nezaposlenost** – jedne osobe i nezaposlenost većeg dijela populacije neke zemlje
 - **rat** – pojedinačni i strukturalni pogled na rat
 - **brak** – razvod jednog para i stopa razvoda brakova u cijelom društvu
 - studija o samoubojstvima (E. Durkheim)
- dodatni tekst o sociološkoj imaginaciji (link na tekst s objašnjenjima prethodna 3 primjera – nezaposlenost, rat i brak):
https://srednja-skola.github.io/sociologija/data/dodatni_materijal/socioloska_imaginacija.pdf

Charles Wright Mills

UMJETNA INTELIGENCIJA U OBRAZOVANJU / SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA

- ne gledamo umjetnu inteligenciju (UI) samo kao tehnički alat, nego pokušavamo razumjeti kako ona **oblikuje šire društvene strukture i osobne živote učenika, nastavnika i zajednice**

1. NA RAZINI POJEDINCA:

- učenici danas mogu koristiti UI **kao podršku u učenju**
- to im omogućuje **brži pristup znanju**, ali i nosi **opasnost površnog razumijevanja te gubitka kritičkog mišljenja** ako se UI koristi nekritički
- za nastavnike, UI može **smanjiti administrativni teret** (npr. automatsko ocjenjivanje) i **otvoriti prostor za kreativnije metode poučavanja**

2. NA RAZINI DRUŠTVA:

- obrazovni sustav oblikuje radnu snagu, a UI **mijenja samu prirodu rada**. Neka zanimanja nestaju, dok druga nastaju. Time se mijenjaju i ciljevi obrazovanja: više naglasak na kritičkom razmišljanju, kreativnosti i socijalnim vještinama, manje na pukom pamćenju podataka
- javlja se **digitalna nejednakost**: oni koji imaju pristup modernim tehnologijama i znaju ih koristiti stječu prednost, dok drugi riskiraju marginalizaciju
- UI **može standardizirati obrazovanje na globalnoj razini** (svi imaju pristup sličnim alatima), ali i pojačati kulturne i jezične razlike ako materijali nisu jednako dostupni

UMJETNA INTELIGENCIJA U OBRAZOVANJU / SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA

3. ŠIRA REFLEKSIJA/OSVRT (POVEZIVANJE OSOBNOG/POJEDINAČNOG I DRUŠTVENOG):

- sociološka imaginacija nas potiče da vidimo kako osobne odluke učenika i nastavnika (npr. koristiti ili ne koristiti UI u učenju) **nisu izolirane, nego povezane s globalnim procesima**: razvojem tehnologije, ekonomskim promjenama, politikama obrazovanja i kulturnim vrijednostima
- **PRIMJER**: Kada učenik u Hrvatskoj koristi UI za pisanje seminarskog rada, to **nije samo osobna odluka** – ona je rezultat globalnog razvoja digitalnih platformi, nacionalnih politika obrazovanja i kulturnih stavova prema „novim tehnologijama“

Zdravorazumski vs. znanstveni način razmišljanja

(link na video)

<https://drive.google.com/file/d/0B3j3fkaAq7drekJOVFFSZXdLOUE>

SOCIOLOGIJA I DRUGE DRUŠTVENE ZNANOSTI

- razlika nije u tome **ŠTO** se proučava već **KAKO**
- sve znanosti **koriste ista pravila** (metode) prilikom proučavanja (prikupljanje i analiza podataka...) ali razlikuju se u **vrsti pitanja** koja ih zanimaju
- sociologija je usmjerena na proučavanje **cjelokupnog društvenog života** (*a ne samo ekonomije, politike, pojedinca...*)

OSTALE DRUŠTVENE ZNANOSTI:

- 1. POVIJEST** – proučava prošle događaje kao rezultat društvenih procesa
- 2. EKONOMIJA** – ljudsko djelovanje povezano s troškovima i dobiti
- 3. POLITIČKE ZNANOSTI** – ljudsko djelovanje povezano s moći i utjecajem
- 4. PSIHOLOGIJA** – unutarnja stanja pojedinca i njegove ličnosti, fiziologiju mozga, mišljenje, učenje, motivaciju, osjećaje...
- 5. ANTROPOLOGIJA (ETNOLOGIJA)** – proučava jednostavna, „primitivna“ (predindustrijska) društva/kulture

NASTANAK I RAZVOJ SOCIOLOGIJE

OKOLNOSTI NASTANKA SOCIOLOGIJE (u 18. st):

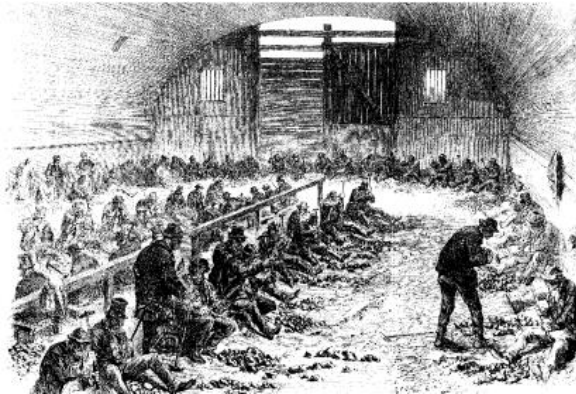
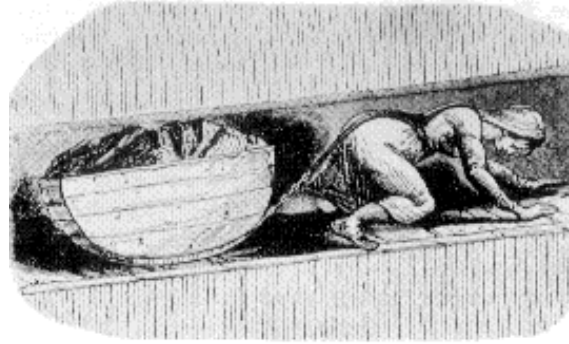
1. **POLITIČKE** REVOLUCIJE
(nastanak modernih nacija-država)
2. **INDUSTRIJSKA** REVOLUCIJA I RAZVOJ **KAPITALIZMA**
3. **URBANIZACIJA** (i DERURALIZACIJA)
4. RAZVOJ **ZNANOSTI** i **RELIGIJSKE** PROMJENE *(opadanje utjecaja religije u društvu)*
5. **MODERNOST**
 1. prosvjetiteljstvo (doba razuma)
 2. romantizam (reakcija na prosvjetiteljstvo)

INDUSTRIJALIZACIJA I RAZVOJ KAPITALIZMA

- parni stroj, elektrifikacija gradova – *trijumf pare i elektriciteta*
- promjena društvene strukture:
 - **feudalizam** – staleška podjela društva (*plemstvo, svećenstvo, vitezovi, kmetovi i seljaci*)
 - **kapitalizam** – klasna podjela društva (*radnici i industrijalci*)
- **industrijska društva** – posljedica razvoja tehnologije, političkih i kulturnih promjena
 - masovna proizvodnja i bogaćenje manjeg broja ljudi (društveno raslojavanje)
 - nagli rast gradova i napuštanje sela/poljoprivrede
 - demokratizacija društva
 - slabi utjecaj tradicije i religije

URBANIZACIJA (*i deruralizacija*) – „Ovce su pojele ljude”

- ljudi napuštaju selo i odlaze u grad u potrazi za poslom
- gradovi postaju prenapučeni
- visoka stopa siromaštva i brojni beskućnici
- porast kriminala

PROSVJETITELJSTVO (18. st)

- **uzor su prirodne znanosti** – prirodom i društvom vladaju isti, prirodni zakoni
- **vjera u moć ljudskog razuma** i **borba protiv autoriteta**
- prosvjetiteljstvo karakteriziraju:
 - **optimizam** (*znanost će pomoći riješiti opću bijedu i siromaštvo*)
 - **vjera u razum** i **društveni napredak**
 - naglašavanje **autonomije** i **slobode čovjeka** (*politički liberalizam*)
- **TEMELJNE ZNAČAJKE PROSVJETITELJSTVA ZA SOCIOLOGIJU:**
 - znanstvena spoznaja se treba temeljiti na **iskustvu** (*empirizama*) i **razumu** (*racionalizam*)
 - **društvo utječe (oblikuje) na pojedince** (*čovjek nije predefiniran*)

ROMANTIZAM (*kraj 18. st – početak 19. st*)

- **osporava optimizam i racionalizam prosvjetiteljstva**
- društvo ima vlastite zakone i **ne može se izučavati kao priroda** (*jer je temeljeno na duhu*)
 - ljudi nisu u potpunosti podložni društvenom oblikovanju jer je čovjekova priroda iracionalna – **između društva i pojedinca postoji nepremostivi jaz**
- modernost i kapitalizam znače raspadanje zajednice i otuđenje
- **TEMELJNE ZNAČAJKE ROMANTIZMA ZA SOCIOLOGIJU:**
 1. shvaćanje **društva kao cjeline** koja je više od zbroja pojedinaca
 2. shvaćanje **društva kao organske zajednice** (*gemeinschaft*)
 3. naglašavanje **društvenog poretka** i **solidarnosti** kroz moral i tradiciju

KORISNI LINKOVI

- **Digitalni sadržaj uz udžbenik** (eSfera) – **za korištenje potrebno je napraviti korisnički račun:**
<https://www.e-sfera.hr/dodatni-digitalni-sadrzaji/2185b7ad-0c24-4cef-b1c9-58efb8fcb924/>
- **What Is Sociology?** – *objašnjenje pojmova spomenutih u ovoj prezentaciji (Crash Course Sociology #1):*
<https://www.youtube.com/watch?v=YnCJU6PaCio>
- **Zdravorazumski vs. znanstveni način razmišljanja** (video):
<https://drive.google.com/file/d/0B3j3fkaAq7drekJOVFFSZXdLOUE>